

samenvatting van de uitkomsten van de presentaties op de informatiebijeenkomst 10 mei 2011 in gymnasium Bernrode, Heeswijk-Dinther

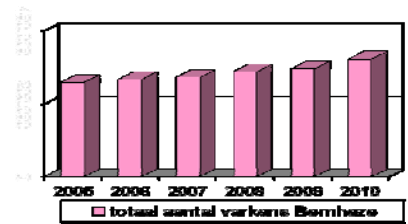
**kader en
context**

Bij de reconstructie van het buitengebied zijn LOG's aangewezen. In deze Landbouw Ontwikkelings Gebieden kon de intensieve veehouderij doorgroeien. Zowel kwalitatief als kwantitatief. Tussen de LOG's in zouden 'brandgangen' met een veel lagere veedichtheid ontstaan. Hierdoor kon, bij een uitbraak, het overslaan van een besmettelijke ziekte beter beheerst worden. Althans, zo dacht men. Vijf jaar na het wettelijk vaststellen van dit beleid, blijkt dat van de bedoelde zonering van de varkensstapel hier in de praktijk niets is terecht gekomen. Integendeel. In Brabant is in de laatste vijf jaar het aantal varkens alleen maar toegenomen. Onder andere doordat vanuit de rest van het land vrijelijk varkensrechten geïmporteerd mochten worden. En voor al die varkens mochten zomaar nieuwe stallen gezet worden. Vrijwel overal, dat wil zeggen zowel binnen als buiten de LOG's.

**toename van
varkensstapel**

concentratie IV

Hierdoor ontstond in delen van Brabant een concentratie van intensieve veehouderij die zijn weerga niet kent. In een gemeente als Bernheze bijvoorbeeld is de varkensstapel in 5 jaar tijd met bijna 20% gegroeid. En dat is geen uitzondering. Door deze opeenhoping van varkens in megastallen of in gebieden met mega-veel stallen, zijn de risico's voor uitbraak van veterinaire ziekten of humane ziekten eerder toegenomen dan afgenomen. Hoog tijd voor nieuw beleid.

**hoog tijd voor
nieuw beleid**

**toename
buurtbesmetting
bij grotere
bedrijfsdichtheid
en bij grotere
veedichtheid**

Dr. Thomas Hagenaars van het Centraal Veterinair Instituut van Wageningen UR heeft met zijn collega's veel onderzoek gedaan naar de kritische afstanden tussen veehouderijbedrijven onderling. Op basis van analyse van de gegevens bij grote epidemieën zoals MKZ, vogelgriep, varkenspest en recent de Q-koorts, blijkt dat er ondanks vervoersverboden en allerlei andere maatregelen, altijd buurtbesmetting voorkomt waarbij het ene bedrijf toch het andere besmet. Die besmetting verloopt via contact, voertuigen, ongedierte en huisdieren, of ...gewoon via de lucht. En de kans op buurtbesmetting neemt sterk toe naarmate bedrijven dichter bij elkaar liggen en naarmate de veestapel groter is. Met computermodellen kan de voorspelbare verspreiding van een uitbraak van een veterinaire ziekte schrikbarend helder in kaart gebracht worden. Door de grote bedrijfsdichtheid en veedichtheid in een gebied grijpt een dierziekte net zo snel om zich heen als een uitslaande brand in een droog heideveld.

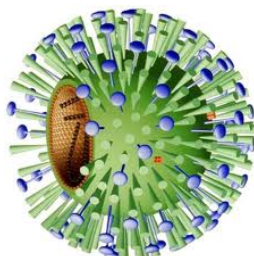
**belang van
bio-veiligheid**

Analyses van recente van dier op mens overdraagbare ziekten wijzen uit dat ook hierbij kleine afstanden en hoge veedichtheid een risicovergroten factor vormen. Het CVI kan geen eenduidige veilige afstand geven die geldt voor alle besmettingen. Wel de zekerheid dat de huidige maatregelen om een uitbraak in te dammen, in de praktijk geen garantie bieden op bescherming. Er is meer onderzoek nodig naar transmissie-kenmerken van de diverse bacteriën en virussen. En daarnaast is het van het grootste belang dat veehouderijbedrijven meer prioriteit geven aan bio-veiligheid in hun bedrijfsvoering.

**risico's van
schaalvergroting**

Dr. Jos Burghouts, oud internist en mede-oprichter van de Bernhezer Buitenwacht, wees al eerder en vaker op de in de ogen van de GGD zorgwekkende dichtheid van mensen en dieren en de risico's voor de volksgezondheid die daar volgens tal van vooraanstaande wetenschappers aan verbonden zijn

een influenza virus

Henk Jans, medisch milieukundige en adviseur van de GGD, onderschrijft de door het CVI gesignaleerde relatie tussen de risico's van verspreiding van micro-organismen en bedrijfsdichtheid en/of veedichtheid. Bij verdere schaalvergroting zal de kans op insleep van ziekten toenemen. Binnen grotere concentraties vee is de kans dat micro-organismen muteren en zich ontwikkelen tot een gevaarlijke bedreiging groter, zoals bij Q-koorts is gebleken. En bij grotere bedrijven wordt het risico van uitzaai naar bedrijven in de omgeving en omwonende via fijnstof, via wind of anderszins ook alleen maar groter. Voor de omwonende vormt het fijnstof op zich ook al een belasting, die met name een verminderde longfunctie tot gevolg kan hebben.

**fijnstofbelasting
geurbelasting**

De toegenomen geurbelasting van omwonenden leidt via stressmechanismen tot een breed scala aan gezondheidsklachten en verminderd welbevinden. Voor zowel fijnstof als geurbelasting geldt dat ook hier de nadelige effecten groter worden naarmate de afstand kleiner wordt.

**plussen van
schaalvergroting**

Henk Jans attendeert er overigens op dat schaalvergroting omgekeerd ook kan leiden tot optimalisering van het hygiëne-regiem in een stal en tot de toepassing van nieuwe stalsystemen en luchtwassers. Tegelijk wijst hij echter op het risico van vergroting van het preventieve antibiotica-gebruik dat weer vast lijkt te zitten aan de schaalvergroting.

herbezinnen op duurzaam perspectief

De sector staat voor de opdracht om de infectiedruk te verlagen en tegelijkertijd het antibioticagebruik zeer fors terug te dringen. Daarnaast moet de sector zich grondig herbezinnen op zijn functie om een duurzaam perspectief te vinden dat weer in balans is en op maatschappelijk draagvlak kan rekenen.

ervaringen uit een huisartsen-praktijk

In het Brabantse Elsendorp sloeg huisarts **Jan Hoevenaars** al eerder alarm. Hij constateerde in zijn praktijk een verhoogd aantal klachten aan luchtwegen / hoesten bij mensen die werkten in intensieve veehouderij-bedrijven en bij omwonenden van die bedrijven. In een rapport van de GGD over de gezondheidseffecten van de intensieve veehouderij in deze regio werd hier een relatief hoge concentratie fijnstof en een hoge ammoniak-belasting gemeten. De mensen zelf ervaren de geuroverlast als het grootste knelpunt. Naast de aanwezigheid van tal van varkens- en pluimvee-bedrijven in Elsendorp is de aanwezigheid van het grootste nertsenbedrijf van Nederland hier zo goed als zeker ook debet aan.

breed scala aan klachten

Dokter Hoevenaars constateert voor een breed scala aan gezondheidsklachten een relatie met de intensieve veehouderij. Behalve de al eerder vermelde longproblemen gaat het hier ook om hart- en vaatziekten, moeheid, gewrichtsklachten en depressies. In zijn algemeenheid ziet hij een afname van de levensverwachting en een verminderd woongenot.

schaalvergroting = risico-vergroting

Schaalvergroting in de sector is volgens Hoevenaars de belangrijkste risico-vergroting. Bij schaalvergroting constateren we bijvoorbeeld dat meer dieren rondlopen met antistoffen tegen influenza, dat wil zeggen dat er meer dieren in contact zijn geweest met het griepvirus. Door het aantal dieren op een bedrijf groter te laten worden, groeien ook de risicobevorderende factoren mee: meer stress, meer ziekte, meer antibiotica, meer kans op ontwikkeling van bacteriën die resistent zijn tegen anti-biotica.

niet de vraag OF maar WANNEER een ziekte uitbreekt

Grote bedrijven en grote concentraties van bedrijven zorgen voor vermindering van de kwaliteit van de omgeving (landschap, recreatie) maar ook voor een vermindering van de kwaliteit van leven. Het welzijn gaat achteruit en het is volgens dokter Jan Hoevenaars niet de vraag OF er een uitbraak van een ernstige ziekte komt door de intensieve veehouderij, maar WANNEER die komt.

BERNHEZER BUITENWACHT

veilige afstand bedrijven

Willem Boekholtz, arts uit Heeswijk-Dinther, heeft vanuit dit risico-perspectief onderzoek gedaan naar de onderlinge afstanden van intensieve veehouderijbedrijven en naar de afstanden van die bedrijven tot de woonkernen binnen de gemeente Bernheze. Als feitelijke basis voor zijn onderzoek maakt hij gebruik van de gegevens uit de database van de provincie Noord Brabant. Van de kleine 400 bedrijven uit dit bestand, trekt Boekholtz zo'n 30% hobbyboeren en op langere termijn niet levensvatbare kleine bedrijven af, en houdt dan 277 grotere bedrijven over. De coördinaten hiervan heeft hij ingevoerd in een door hem ontwikkeld rekenmodel, waarna er uitkomsten uit komen rollen over de onderlinge afstanden. Als de gemeente een veilige afstand van 250 meter gaat hanteren, zoals nu in het concept bestemmingsplan wordt gesteld, dan voldoet maar liefst 59% van de grote bedrijven niet aan die eis.

afstands-criterium woonkernen

Ten aanzien van de afstanden tot de woonkernen blijkt de situatie ook precair. Willem Boekholtz heeft de coördinaten van de buitengrens van de bebouwing van de woonkernen ingevoerd in zijn rekenmodel, en daar de coördinaten van de bedrijven tegenover gezet. De gemeente hanteert in haar concept bestemmingsplan nu een veilige afstand van 1000 meter tussen bedrijven en kernen. Van de 277 grotere bedrijven voldoet 58% aan deze eis. De overige 42%, in totaal 117 bedrijven, liggen te dicht bij het bewoonde gebied. De helft daarvan ligt zelfs op minder dan 500 meter afstand van een woonkern.

andere maatregelen noodzakelijk

Willem Boekholtz veronderstelt dat op basis van deze harde bevindingen een sanering onvermijdelijk is, als Bernheze aan deze kritische afstanden vasthoudt. Tegelijkertijd geeft hij aan dat een sanering van een dergelijke omvang op korte termijn niet realistisch is en dat er dus andere compenserende maatregelen noodzakelijk zijn om het gezondheidsrisico van een zo sterke bedrijvenconcentratie te reduceren. Je kunt daarbij denken aan strengere emissie-eisen, een lagere geurbelasting en ook aan waarborgen voor een absoluut veilige bedrijfsvoering. Maar Boekholtz laat de conclusies hierover aan de politiek.

ontwikkelingsperspectief afstanden-model

Dokter Boekholtz merkt op dat zijn rekenmodel nog verder doorontwikkeld kan worden, waarbij de riskante plekken binnen Bernheze nog preciezer in kaart gebracht kunnen worden. Behalve de bedrijfsdichtheid kan hij met de gegevens van de provincie en de cijfers van de landbouwtellingen van het CBS ook de omvang van de varkensstapel als risicofactor invoeren. Ook kan hij het gevaar van riskante combinaties, zoals varkens en pluimvee dicht bij elkaar, nauwkeurig in kaart brengen. En tenslotte kan hij ook de infectiedruk op burgerwoningen in het buitengebied berekenen en intekenen.

inlichtingen? meer literatuur?

Voor meer inlichtingen, samenvattingen van de presentaties of een login op de kenniscollectie van de Bernhezer Buitenwacht met meer onderzoek en literatuur, mail naar sympathisanten-BB@kpnmail.nl

BERNHEZER BUITENWACHT